

Лелюх Л. М., спеціаліст вищої категорії,
викладач,
ВСП «Київський торговельно-
економічний фаховий коледж
Київського національного торговельно-
економічного університету»

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ВІДДІЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ ВСП «КТЕФК КНТЕУ»

У зв'язку із інтенсивною трансформацією сучасного суспільства за останнє десятиліття значно змінилася організація соціально-культурної системи в Україні, яка вплинула на всі сфери діяльності, водночас однією з найбільш чутливих до змін виявилася сфера торгівлі. Соціально-економічний розвиток сучасного суспільства нерозривно пов'язаний з технічним прогресом в усіх галузях існування людини. Зрушення в економіці та торговельній сфері можна досягти лише через успішне підприємництво.

Професійне самовизначення – безперервний процес розвитку професійної свідомості особистості від молодшого до старшого шкільного віку, який у підсумку дає певну професійну самовизначеність індивіда, що обумовлює подальший вибір професії та навчання у закладі фахової передвищої освіти [1].

Професійна компетентність сучасного спеціаліста торговельного профілю-підприємця є складним багатокомпонентним поняттям. Всі її компоненти перебувають у тісному взаємозв'язку один з одним і взаємодоповнюють один одного. Професійна компетентність охоплює всі структурні ланки, особливості й рівень розвитку яких визначають ступінь оволодіння професією, професійну компетентність фахівця, і в залишковому підсумку його професійну реалізацію [3].

Чинником, що визначає ефективність формування професійної компетентності майбутніх працівників торговельної сфери, є рівень самооцінки. Самооцінка є центральним компонентом особистості, суттєво впливає на ставлення індивіда до себе та інших і виступає одним із важливих регуляторів її поведінки.

На формування і розвиток професійної компетентності впливають такі фактори, як індивідуальні психофізіологічні особливості особистості (вроджені особливості нервової системи, анатомічні особливості будови орга-

нізму тощо), соціальне середовище (система соціально-економічних відносин, освітнє середовище навчального закладу, референтні групи), власна активність особистості (самоосвіта, самовиховання, саморозвиток). Професійна компетентність торкається мотиваційної, когнітивної сфер особистості тасамосвідомості.

Сучасний спеціаліст повинен бути компетентним в таких питаннях, як організація справи, функціонування форм капіталу, володіти високим ступенем мотивації досягнення компетентних переваг у конкурентній боротьбі, психологічною стійкістю тощо [6]. Зрозуміло, що це вимагає уважного вивчення можливостей запровадження цих елементів в систему професійної підготовки.

Також, ми розглядаємо мотивацію свідомого вибору професії, залежно від її сформованості знання про професію можуть по-різному відображатись в свідомості [4].

Виділено три значні групи факторів, що безпосередньо впливають на вибір професії сучасної молоді: *макросередовище* як комплекс об'єктивних соціально-економічних, політичних і демографічних умов, що впливають на професійне самовизначення; *мікросередовище* – комплекс прямих або опосередкованих, цілеспрямованих або стихійних профорієнтаційних впливів на суб'єкта професійного самовизначення з боку найближчого соціального оточення, шкільного середовища тощо; *індивідуальні особливості* – здібності, нахили, психофізіологічні якості індивіда [2].

Обґрунтовуючи орієнтаційно-мотиваційну моделі свідомого вибору професії майбутнього фахівця сфери торгівлі, ми відзначаємо, що основним механізмом формування позитивного відношення до професії є усвідомлення її соціально значущої мети. При такій мотиваційній установці професійні інтереси виникають і формуються швидше.

Професійно-значущі мотиви підрозділяють на 2 групи:

I. Безпосередні інтереси – виникають на основі привабливості змісту і процесів конкретної діяльності: професійно-специфічні, загальнопрофесійні, романтичні, ситуативні.

II. Опосередковані – породжуються організаційними, соціальними та ін. характеристиками професії та діляться на: професійно-пізнавальні, інтерес до самовиховання, престижності, супутніх можливостей, наївно-егоїстичні і невизначені інтереси [5].

За час навчання у відокремленому структурному підрозділі «Київський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ» під впливом викладання загальногуманітарних, спеціальних дисциплін, участі у виробничих практиках, громадському житті у здобувачів освіти розвивається і форму-

ється професійна спрямованість особистості, тобто особиста спрямованість застосувати свої знання, досвід, здібності в галузі обраної професії.

Професійна спрямованість особистості передбачає позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, розуміння і внутрішнє прийняття мети та завдань професійної діяльності. Усі ці риси і складові професійної спрямованості є показниками рівня розвитку та сформованості здобувачів освіти, характеризуються стійкістю (нестійкістю), домінуванням суспільних або вузькоособистісних мотивів, далекою або близькою перспективою.

Діяльність у сфері торгівлі в усіх своїх проявах пов'язана з комунікацією. Виходячи з цього, з'являється необхідність знати методи розвитку психологічного контакту при спілкуванні та вміння використовувати з цією метою закономірності психіки, які належать до виявів таких якостей людини, як її характер, темперамент, тип нервової діяльності.

Як відомо, правильний вибір професії позитивно впливає як на продуктивність, так і на якість праці. Отже, трудові досягнення випускників шкіл чи інших навчальних закладів, пов'язаних із профорієнтацією, служать ще одним важливим критерієм успішності вибору професії.

Отже, професійна орієнтація являє собою систему соціально-економічних та методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення активного, мобільного і свідомого професійного самовизначення та трудового становлення особистості з урахуванням своїх можливостей та індивідуальних особливостей і кон'юнктури ринку праці для повноцінної самореалізації в професійній діяльності. Свідомий вибір професії виступає показником сформованості професійного самовизначення. В основі правильного професійного самовизначення лежить протиріччя між прагненням молодшої людини до самостійності і неготовністю до здійснення обґрунтованого вибору професії.

Найбільш важливим психологічним критерієм успішного вибору професії і місця роботи є задоволеність людини зробленим вибором.

Список використаних джерел

1. Ївченко Ю. В., Удалова О. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах модернізації освітнього процесу. *Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України: Зб. матеріалів XXIII між нар. науково-наук.-практ. конф.* Бар : редакційно-видавничий центр КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», 2021. С. 69–73.

2. Карамушка Л. М., Худякова Н. Ю. Мотивація підприємницької діяльності: монографія. Київ – Львів : Сполом, 2011. 208 с.
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійно-психологічного відбору. Київ : Ніка-Центр, 2012. 532 с.
4. Пачковський Ю. Ф. Психологія підприємництва. Київ : Каравела, 2012. 416 с.
5. Цимбалюк І. М. Психологія торгівлі: навч. посіб. Київ : Професіонал, 2007. 368 с.
6. Myronetz S, Konovalova O. Motivation in the professionogenesis of specialists in the trade sphere. Herald of KNUTE. 2017. № 6. P. 107–114.